

**# NOVEMBER 2015, DIMISSIONSTALE AF CLAUS HOLM,
INSTITUTLEDER, DPU, AARHUS UNIVERSITET.**

Læring som duelig livsform

Hvad er dine styrker? Hvordan performer du bedst? Hvilke værdier har du?

Kære dimittender, kære familier og venner,

Det er mig en stor glæde at lykønske jer, kære dimittender, ja sådan set ikke kun jer, men også det danske samfund med, at I står her i dag med en kandidatgrad fra DPU, Aarhus Universitet. Jeg lykønsker jer naturligvis med, at I nu hver især er blevet eksperter i pædagogik og uddannelse indenfor bestemte faglige felter. Men jeg lykønsker også det danske samfund med, at I som dimittender fra DPU, Aarhus Universitet, anno 2015, vil gøre landet rigere på professionelle personer, der er godt rustet til at hjælpe det danske samfund med at udvikle det, jeg kalder læring som livsform.

Hvordan lige netop I gør fremtidens danske samfund rigere som et lærende samfund – ja, det vil jeg bruge lidt tid på at fortælle jer om i dag. Og jeg vil gøre det ved at gå tilbage til 1999. Her udkom en bog, der hedder 'Managing yourself' (Harvard Business Review, Classics). En titel, som man måske på dansk ville oversætte til "Led dig selv!"

I bogen skriver den berømte management-guru og videnssamfunds-forsker Peter F. Drucker noget i retning af dette:

Kun ganske få mennesker ved tidligt i livet, hvilken profession de hører til. Ja, faktisk er det kun matematikere, musikere og kokke, der allerede som 4-5 årige ved, at de bliver matematikere, musikere og kokke, hævder Peter F. Drucker.

I teenagealderen ved de kommende læger det også. Det er i den alder, de typisk beslutter sig for at vælge lægegerningen. Men så er der jo alle os andre. Vi ved egentlig ikke rigtig, hvilken profession vi vil vælge, før vi er godt og vel på den anden side af de 25 år. Og slet ikke de meget begavede blandt os, hævder Peter F. Drucker.

Men når vi så er over 25, så ved vi det – og vi ved det fordi, vi nu er i stand til at svare på tre vanskelige spørgsmål: Hvad er mine styrker? Hvordan performer jeg bedst? Hvilke værdier har jeg? Når vi svarer på hvert af disse spørgsmål, kan vi bedre afgøre, hvilken profession vi hører til, og som vi vil arbejde for at blive – eller forblive – en del af.

Jeg ved godt, at det kan lyde lidt mærkeligt, at vi skal have fundet ud af, hvilken profession, vi tilhører, når vi har rundet de 25 år. Mærkeligt, fordi det jeg kalder læring som livsform, vel indebærer, at vi kan nå at vælge og udøve flere professioner gennem livet. Men også lidt mærkeligt, når det lige præcis kommer fra en mand som Peter F. Drucker. Sagen er nemlig, at han også var manden, der tilbage i 1993 – altså 6 år før han skrev 'Managing yourself' – gav fremtidens samfund navnet vidensamfund. Det skete i en bog med navnet POST-CAPITALIST SOCIETY (Routledge). Og lige præcis det samfund indebar et opgør med traditionel uddannelse knyttet til indholdsviden. I stedet bliver dannelse i vidensamfundet knyttet til procesviden, mener Peter F. Drucker. Procesviden forudsætter, at elever, studerende, ja, samfundsborgere bliver læringsdisciplinerede, at vi ikke blot lærer-at-lære, men også lærer at nyde at lære gennem hele livet.

I dag, godt 20 år efter Peter F. Druckers vigtige bog om det post-kapitalistiske samfund, er det danske uddannelsessystem, på linje med mange andre uddannelsessystemer over hele verden, lige præcis optaget af, hvordan vi bedst uddanner og danner mennesker til et liv i læringens tegn.

Det betyder for eksempel, at man i det moderne arbejdsliv ganske vist stadig skal beherske fagspecifik viden og færdigheder. Men lige så afgørende er det som sagt, at man bliver i stand til *at lære at lære* og at man *nyder* det – nyder selve læringen. Begge dele, båden kompetencen 'lære-at-lære' og at evne at nyde – eller trives som det hedder i danske skolesammenhæng – ser ud til at blive helt centrale i et udfordrende, foranderligt og uforudsigeligt samfund. En kompetence og en nydeevne, som i dag knyttes til et ideal om 'den hele person', hvor de kognitive såvel som de sociale og emotionelle kompetencer er i balance, sådan som de viser sig i personens holdninger, opførsel, følelser og sociale relationer.

Det er min overbevisning, at lige præcis I som dimittender fra DPU, Aarhus Universitet er de rette til at arbejde med, hvordan man gør læring som livsform til en duelig livsform i det danske samfund. Det er der nu brug for, og derfor er der brug for jer. Skulle man være i tvivl om dette, kan man blot tænke over, hvordan skiftende danske regeringer nedsætter ministerielle arbejdsgrupper og udvalg om forskellige dele af uddannelsessystemet. Det, de ofte har til fælles, er, at de er optaget af uddannelse og dannelse som noget, der ikke hører op. Ligesom de håber, at resultatet af uddannelse også er, at folk får lyst til at lære og lyst til at lære mere.

Denne stadige skabelse af lyst til at lære kræver et helhedssyn og et sammenhængende syn på danskernes liv – et syn som jeg ikke altid er overbevist om, at der bliver taget tilstrækkeligt kvalificeret vare på.

Derfor er det så vigtigt at have jer, dimittender fra DPU, Aarhus Universitet, der kan bidrage til et professionelt pædagogisk syn på danskernes liv. At det er vigtigt kan jeg nok bedst illustrere ved at trække på et eksempel fra Storbritannien, hvor *National Institute of Adult Continuing Education* for 6 år siden iværksatte en undersøgelse af fremtiden for livslang læring i Storbritannien.

Resultatet var rapporten 'Learning Through Life: Inquiry into the Future for Lifelong Learning' (Niace 2009) eller på dansk "Læring gennem livet. En undersøgelse af livslang lærings fremtid". Rapporten var skrevet af to engelske forskere Tom Schuller og David Watson, og den delte livet op i fire faser; fra 0 til 25 år, fra 25 til 50 år, fra 50 til 75 år og fra 75 år og frem til slutningen på livet.

Rapporten diagnosticerede briternes grundlæggende problem til at være en ubalance mellem, hvad de bruger af ressourcer på læring i starten af livet i forhold til, hvad de investerer senere i voksenlivet. Det problem har vi ikke i Danmark. Vi investerer rent faktisk i uddannelse. Til gengæld deler vi andre problemer med briterne.

For det første et det et fælles problem, at alt for mange indenfor perioden 0-25 år forlader uddannelsessystemet uden motivation for og lyst til at lære mere – stik imod folkeskolens formålsparagraf. Det er for det andet også et fælles problem, at alt for mange forlader skolen uden de basale læse-, skrive- og regnefærdigheder, som også moderne arbejdsopgaver faktisk stadig forudsætter, at vi har.

Går vi videre til livsfaserne 25 til 50 år og 50 til 75 år, er problemet, at der går for meget tid for briterne med at stifte familie og gøre karriere. De har ikke tid til overs til læringsaktiviteter. Derfor foreslår de to engelske forskere blandt andet, at man behandler perioden fra 25 til 75 år under ét. Dette forslag betyder samtidig, at man gør op med briternes forestillinger om, at de skal pensioneres, når de er i 60erne, til fordel for et lærende arbejdsliv, der strækker sig helt fra 25 til 75 år, ja, faktisk endnu længere.

Anlægger man dette perspektiv på livsfaserne, åbner man for en anden – mindre sammenpresset – fordeling af tid til arbejde, familie og uddannelse. Det betyder, at når man fylder 50 år, så er opgaven ikke at trappe ned og forberede sig på at slutte karrieren og koncentrere sig om at blive ældre, men tværtimod at trappe op i form af kompetenceudvikling og måske endda endnu et karriereskift.

Det fører mig tilbage til Peter F. Drucker og til jer, dimittender.

Først til jer – jeg er som sagt overbevist om, at lige præcis I kan hjælpe det danske samfund med at løse de problemer, det danske uddannelsessystem står overfor, ved at hjælpe den enkelte elev, studerende, voksne – ja, den lærende dansker med at træffe uddannelses-, lærings- og livsvalg. Jeg er også overbevist om, at I med den uddannelse I har taget på DPU, Aarhus Universitet også selv vil være bedre rustet til at træffe egne livs- og karrierevalg, herunder ikke mindst nye uddannelsesvalg, når I selv bliver omkring de 50 år.

Men hvorfor skal man egentlig på skolebænken igen og lære nyt, når man runder de 50?

Det giver Peter F. Drucker det ene svar på i 1999, hvor han skriver, at vidensarbejdere langt fra er færdige på arbejdsmarkedet, når de bliver 50 år. Faktisk forventer samfundet, at de bliver der en 20-25 år mere. Desuden – og det er nok så vigtigt – er de på det tidspunkt topmotiverede for at lave noget andet. Især hvis de allerede har været 20 år i samme job. Så er der en vis sandsynlighed for, at de er begyndt at kede sig brødt i jobbet.

Det andet svar, den anden grund til, at skolebænken bliver både nødvendig og attraktiv igen, når man er omkring de 50 år, kommer fra den såkaldte PISA-undersøgelse for voksne – også kaldet PIACC-undersøgelsen. Den viser nemlig, at mennesker almindeligvis øger deres kognitive færdighedsniveau frem til cirka 28-årsalderen. Herefter falder det jævnt i takt med, at de bliver ældre.

Så med den viden i baghovedet, hvad skal der så ske, når man bliver 50 år?

Ja, man skal sådan set sætte ind med en ordentlig dosis kompetenceudvikling, der kan kompensere for både kedsomhed og tvivlsomme kognitive kompetencer. Når man er omkring de 50, er man nærmest per definition kriseram. Og det er ikke alene den hormonelle midt-livskrise, man bliver ramt af. Man står også i både en kedsomheds-krise og en kognitiv krise.

Det er på den baggrund, at jeg til jer, 2015-dimittender, vil sige både stort tillykke – men også på gensyn. Til lykke fordi der for eksperter ud i det pædagogiske og uddannelsesmæssige bliver nok at tage sig til for at hjælpe med at gøre læring til en duelig livsform. Men jeg siger altså også på gensyn. For når I bliver 50 år, forudser jeg, at I – eller i hvert fald mange af jer – kommer tilbage og tager en tur mere i uddannelsessystemet.

Udtrykt på anden vis, så skal vi alle, når vi bliver omkring de 50 år, igen stille os selv de tre vanskelige spørgsmål: Hvad kan mine styrker blive nu, hvor de ikke længere er, hvad de var engang? Hvordan performer jeg bedst? Hvilke værdier har jeg? Og måden, hvorpå vi svarer på disse spørgsmål, afgør, hvad vores nye karriere – uanset om det er den 2., 3.- eller 4. karriere – og vores videre liv i det hele taget kommer til at dreje sig om, og hvad det kræver af uddannelse og læring.

Allerede i dag taler vi om sådanne personlige livsvalg ved at tale om personlig udvikling og kompetenceudvikling gennem læring. Det kræver selvfølgelig ikke, at man, ligesom jer, er uddannede eksperter i pædagogik og uddannelse. Ikke desto mindre bliver der lige præcis brug for professionel arbejdskraft inden for netop pædagogik og uddannelse. Forklaringen er enkel:

Det er jer, der kan og skal hjælpe det danske samfund med at skabe systemer, organisationer og kulturer, der hjælper folk til at leve duelige liv i læringens tegn.

Det er jer, der skal hjælpe folk med at afgøre, hvad de er gode til, når nu mange først og fremmest ved, hvad de ikke er så gode til. Det er jer, der hjælper folk med at få handlet på det, de i princippet kan og bør gøre, men som så forbavsende mange alligevel ikke magter at gøre. Og det er også jer, eller nogle af jer, der kommer til at hjælpe folk med spejltesten; det vil sige med at afklare, hvilken person de gerne vil se i spejlet hver morgen.

Kære dimittender, I er ikke alene dygtige, voksne mennesker, men også 'børn af vores tid'; en tid, hvor man, i al ungdommelighed, aldrig bliver færdig med sin læring. Det er i de levende beviser på, da mange af jer for eksempel har en professionsbaggrund, men besluttede jer for at tage den kandidatgrad I får jeres bevis for i dag.

Jeg har i dag sagt til jer, at, ligesom I på et tidspunkt besluttede jer for, at jeres udvikling gennem uddannelse og læring ikke var slut, så er det lærende samfund ikke færdig med jer. Der er brug for jer, ja folk får brug for netop jer, til at hjælpe og rådgive dem med at indrette sig på vidensamfundets livsvilkår.

Slutter det der med læring da aldrig? Hvornår kan man endelig få lov at tage en slapper? Svaret er: I princippet aldrig! Går vi for en sidste kort bemærkning tilbage til de to englænderes rapport, så giver den også et bud på, hvad man skal lære, når man en dag bliver 75 år. I al korthed er englændernes bud formuleret på følgende vis: "LEARNING TO DIE WELL!"

Jeg synes selv, at dette er et meget godt sted at slutte min tale til jer. Jeres uddannelse her på DPU, Aarhus Universitet er slut. Det markerer vi, og det glæder vi os over i dag, ligesom jeg glæder mig på jeres og det danske samfunds vegne over, at det lykkedes. Det lover godt for det danske samfund som et vidensamfund befolket af lærende og livsduelige mennesker.

Så tak fordi I tog jeres uddannelse her, tak for ordet og endnu en gang til lykke.